

**SHAXSLARARO KONFLEKTLAR VA ULARNI SABABLARI HAQIDA
ON INTERPERSONAL CONFLICTS AND THEIR CAUSES
О МЕЖПЕРСОНАЛЬНЫХ КОНФЛИКТАХ И ИХ ПРИЧИНАХ**

Abdovohidova Umida Abdugani qizi

SamDU Kattaqo'rg'on filiali Ijtimoiy ish yo'nalishi 3-bosqich talabasi

abdovohidovaumida21@gmail.com

Abdurasulova Zulayho Xudaynazarovna

SamDU Kattaqo'rg'on filiali Ijtimoiy ish yo'nalishi 3-bosqich talabasi

abdurasulovazulayho6@gmail.com

*Ilmiy raxbar: **Abbosova Maftuna Subxonovna***

Raqamli tehnologiyalar va iqtisodiyot kafedrasi o'qituvchisi, P.H.D

e-mail: maftuna08011993@gmail.com

***Annotatsiya:** Jamiyatimiz keng qamrovchi bo'lib u yerda turli xil xarakterdagi shaxslarni uchratishimiz mumkin. Shaxslararo konfliktlar albatta faoliyat turlarida namayon bo'ladi. Har bir sohada shaxslar o'rtasida konfliktlarni ko'rishimiz mumkin. SHaxslar o'z ustidan ishlasa, fikrini isbotlay oladimi, ular konfliktlarni yechimini ham topadilar. Ushbu maqolada shaxslararo konfliktlar, o'zaro ziddiyatlar, bu ziddiyatlarga misollar va ularni oldini olish bo'yicha aytib o'tilgan. maqolada shaxslararo konfliktning mohiyati nima?, shaxslararo konfliktlarning tipologiyasini nima ekanligi va tipologiya so'ziga xam aloxida ma'lumot berilgan. Maqolamizning asosiy mazmuni asosan shaxslararo konfliktlar haqida yoritib berilgan.*

***Kalit so'zlar:** Konflikt, jamiyat, ijtimoiy hayot, turmush, oila, Shaxslararo konflikt, potentsial, mojaro, nizolar, fikr, ziddiyatlar, sotsiologiya, psixologiya.*

***Abstract:** Our society is comprehensive and we can meet people of different characters there. Interpersonal conflicts are definitely manifested in activities. We can see conflicts between individuals in every field. If people work on themselves, if they can prove their opinion, they will also find solutions to*

conflicts. In this article, interpersonal conflicts, mutual conflicts, examples of these conflicts and their prevention are mentioned. In the article, what is the essence of interpersonal conflict?, what is the typology of interpersonal conflicts, and the word typology is given separate information. The main content of our article is mainly about interpersonal conflicts. The elements of interpersonal conflicts are also mentioned and examples are given.

Key words: *Conflict, society, social life, marriage, family, interpersonal conflict, potential, conflict, disputes, opinion, conflicts, sociology, psychology.*

Аннотация: *Наше общество многогранно, и мы можем встретить там людей разного характера. Межличностные конфликты определенно проявляются в деятельности. Мы можем видеть конфликты между людьми в каждой области. Если люди работают над собой, если они смогут доказать свое мнение, они также найдут решения конфликтов. В данной статье упоминаются межличностные конфликты, взаимные конфликты, примеры этих конфликтов и их профилактика. В статье какова сущность межличностного конфликта?, какова типология межличностных конфликтов, а также дана отдельная информация о типологии слова. Основное содержание нашей статьи в основном посвящено межличностным конфликтам. Также упоминаются элементы межличностных конфликтов и приводятся примеры.*

Ключевые слова: *Конфликт, общество, социальная жизнь, брак, семья, межличностный конфликт, потенциал, конфликт, споры, мнение, конфликты, социология, психология.*

Kirish

Konflikt sub'ektlari va ularning namoyon bo'lish sohalariga qarab konfliktlarni quyidagi turlarga bo'lish mumkin: iqtisodiy, siyosiy, millatlararo, turmush, madaniy va ijtimoiy konfliktlar.

Konfliktologiya — konfliktlarning kelib chiqishini, sabab va oqibatlarini o'rganuvchi fan bo'lib, u lotincha „conflictus“ — to'qnashuv, „logiya“ —

ta'limot so'zlaridan olingan. Konfliktologiya har qanday darajadagi konfliktlarning kelib chiqishi, paydo bo'lishi, rivojlanishi, hal qilinishi va yakunlanishi qonuniyatlarini o'rganadigan fanlararo soha. Konfliktologiya falsafa, sotsiologiya, psixologiya, tarix, huquq, etika, iqtisod, menejment va boshqa bir qator fanlar bilan yaqin aloqada rivojlanadi. Tadqiqotning yo'nalishiga qarab, konflikt ijtimoiy dialektikaning ko'rinishi, ijtimoiy tizim va ijtimoiy munosabatlarning rivojlanishi omili, ijtimoiy qarama-qarshiliklar sifatida o'rganiladi. Odamlarning psixikasi va ongidagi kelishmovchiliklarni o'rganadi¹.

Konfliktning paydo bo'lishiga olib keladigan muayyan doiradagi muammolarni hal qilish konfliktning mohiyatini, konfliktologiya ob'yekti va predmetini aniqlash bilan bog'liq holda allaqachon paydo bo'lgan qiyinchiliklarni bartaraf etishga yordam beradi. Konfliktologiya, yoki konfliktlar yechimi sohasi yangi rivojlanib kelayotgan va taraqqiy etayotgan fan sohalaridan biri hisoblanadi. Shu bois, konfliktologiya sohasining nazariy asoslari, uning milliy xususiyatlari, ijtimoiy o'ziga xosliklari, konfliktlarning jamiyat hayoti bilan aloqadorligi, shaxslararo konfliktlar, konfliktlarning huquqiy aspektlari, mehnat jamoasidagi konfliktlar masalalari ko'pchilik tadqiqotchilarni qiziqtiradi. Konfliktologik kayfiyat va xususiyatlarni o'rganish jamiyatdagi inqirozlarning kelib chiqishi va ijtimoiy to'qnashuvlarning oldini olishga ko'mak beradi. Konfliktning o'zaro ta'sir sub'yekti — alohida odam, odamlar guruhi va odamlar jamoasi hisoblanadi.

Asosiy qism

Shaxslararo konflikt - bu shaxslarning o'zaro munosabatlari jarayonida to'qnashuvi. Bunday to'qnashuvlar hayotning turli sohalarida va sohalarida (iqtisodiy, siyosiy, ishlab chiqarish, ijtimoiy-madaniy, kundalik hayot va boshqalar) sodir bo'lishi mumkin. ²Va o'zaro da'volarning turli ko'lamlariga ega: qulay joy jamoat transportida davlat idoralaridagi prezident o'rindig'igacha;

¹ PEDAGOGIK KONFLIKTOLOGIYA F. M. QO'CHQAROVA TOSHKENT–2021

² Dmitriev, A.V. Konfliktologiya: Qo'llanma/ A. Dmitriev. - M. : Gardariki, 2000. -- 320 b.

bir tilim nondan tortib, bir necha million dollarlik boylikka yetadi. Shaxslararo konfliktning sub'ektlari o'zlarining shaxsiy yoki guruh manfaatlarini ko'zlagan (himoya qiluvchi) shaxslar (individlardir). Konflikt ob'ekti - o'zaro ta'sir qiluvchi shaxslarning bir-biriga mos kelmaydigan ehtiyojlari, manfaatlar, qadriyatlar, pozitsiyalari, maqsadlari va boshqalar. Istisno - bu haqiqiy bo'lmagan (ob'ektsiz) shaxslararo nizolar, bunda qarama-qarshilik sababi bir, ikki yoki undan ortiq sub'ektlarning ruhiy holatidir. Bunday konfliktda hodisa odatda konfliktning sababi (obyekti) sifatida taqdim etiladi.³ Ba'zi tadqiqotchilar shaxslararo ziddiyatni "muloqot sheriklarining mos kelmaydigan istaklari, intilishlari va munosabatlari to'qnashuvi ..." deb talqin qilishadi. Bu ta'rifda, bizningcha, konflikt sub'ektlari ob'ekt bilan almashtiriladi. Shaxslararo to'qnashuvda manfaatlar va istaklar emas, balki mos kelmaydigan manfaatlar va istaklar haqida haqiqiy shaxslar to'qnashadi. Istaklar, intilishlar va boshqalarning to'qnashuvi faqat ichki ziddiyatga xosdir. Shaxslararo konflikt nafaqat "odamlarni o'zaro salbiy idrok etish"ni emas, balki tomonlar o'rtasidagi haqiqiy qarama-qarshilikni ham nazarda tutadi. Odamlar bir-birini juda salbiy qabul qilishlari mumkin, ammo konflikt emas. Faqat bir-biriga qarshi qaratilgan harakatlar natijasida shaxslararo konflikt yuzaga keladi. Shunday qilib, shaxslararo ziddiyat - bu ikki yoki undan ortiq shaxslarning to'qnashuvi (qarama-qarshiligi), uning sabablari mos kelmaydigan ehtiyojlar, manfaatlar, qadriyatlar, pozitsiyalar, rollar, maqsadlar va yoki ularga erishish vositalaridir.

Boshqa ijtimoiy nizolarda bo'lgani kabi, shaxslararo ziddiyatlarda ham ob'ektiv va sub'ektiv ravishda aniqlangan sabablarni ajratish mumkin. Ob'ektiv omillar konflikt yuzaga kelishi ehtimolini yaratadi. Masalan, bo'lim boshlig'ining paydo bo'lgan bo'sh lavozimi, agar ikkalasi ham ushbu lavozimga ariza topshirsa, ushbu bo'limning ikki xodimi o'rtasida ziddiyatga olib kelishi mumkin. Konfliktning potentsial ishtirokchilari o'rtasidagi ijtimoiy (shaxssiz) munosabatlarni, masalan, nizo boshlangan paytda shakllangan ularning maqom-rollik pozitsiyalarini ham shartli ravishda ob'ektiv deb hisoblash mumkin.

³.Grishina, N.V. Mojarolar psixologiyasi / N.V. Grishina - SPB .: Peter, 2004 .-- 464 p.

Sabablar ob'ektiv shartli deb hisoblanadi, ularning yuzaga kelishi shaxslararo nizoning potentsial sub'ektining irodasi va xohishiga bevosita bog'liq emas. Shaxslararo konfliktning subyektiv omillari ziddiyatli shaxslarning individual (ijtimoiy-psixologik, fiziologik, dunyoqarash va boshqa) xususiyatlaridan kelib chiqib shakllanadi. Ushbu omillar ko'p jihatdan shaxslararo nizolarning rivojlanish dinamikasini va uning oqibatlarini belgilaydi⁴. Shaxslararo nizolar yangi tanishgan va doimiy muloqotda bo'lgan odamlar o'rtasida paydo bo'ladi. Va aslida, va boshqa holatda muhim rol munosabatlarda shaxslararo idrok (shaxslararo idrok) o'ynaydi, bu shaxs tomonidan shaxsni baholash va tushunishni (noto'g'ri tushunishni) nazarda tutadi.

Ko'p yillar mobaynida insonlar ya'ni shaxslar o'rtasida turli xil ziddiyatlar bo'lib turadi. "Mojarro" so'zi paydo bo'ldi zamonaviy tillar lotin tilidan (conflictus - to'qnashuv), u xalqaro va tarjimaga muhtoj emas. Shaxslararo ziddiyatga ta'rif berish uchun siz "mojarro" nima ekanligini aniqlashingiz kerak. Ushbu kontseptsianing ta'rifi juda ko'p nufuzli sotsiologlar va psixologlar tomonidan ushbu hodisani ko'p tomondan ko'rib chiqqan holda berilgan va talqin qilish variantlarining xilma-xilligi har qanday aniq narsani ajratib ko'rsatishni muammoli qiladi. Biroq, ko'pchilik mualliflar konfliktida ikki yoki undan ortiq sub'ektlar ko'pincha ishtirok etadigan kelishmovchilik shaklida bo'lgan qarama-qarshilik mavjudligiga qo'shiladilar.

Konfliktli vaziyatning sabablariga, raqiblar tomonidan ko'zda tutilgan manfaatlar va maqsadlarga, qarama-qarshi kuchlar muvozanatiga, tomonlarning qarama-qarshi xatti-harakatlariga qarab, shaxslararo nizo quyidagi turdagi oqibatlarga olib kelishi mumkin:

1) nizolarni hal qilishdan qochish, agar tomonlardan biri yuzaga kelgan qarama-qarshiliklarni sezmasa. Bunday xatti-harakat tomonlardan birining kuchli ustunligi bilan ham, u bilan ham bog'lanishi mumkin bu daqiqqa yuzaga kelgan qarama-qarshiliklarni hal qilish uchun imkoniyatlar etarli emas;

⁴ Babosov, E. M. Konfliktlar sotsiologiyasi: darslik. Usul. nafaqa / E. M. Babosov. - Minsk: BSU nashriyoti, 2011. -- 399 p

2) tomonlardan biri unga qo'yilgan da'volarga rozi bo'lganda (lekin hozircha) yoki o'zini oqlashga harakat qilganda, qarama-qarshiliklarni yumshatish. Bunday xatti-harakatlar normal munosabatlarni saqlab qolish istagi yoki nizo predmeti tomonlardan biri uchun ahamiyatli emasligi bilan bog'liq bo'lishi mumkin;

3) murosaga kelish - har ikki tomonning o'zaro yon berishlari. Imtiyozlar hajmi, qoida tariqasida, qarama-qarshi kuchlarning muvozanatiga bog'liq;

4) konsensus - muammoning o'zaro maqbul echimini topish. Bunday holda, tomonlar raqiblardan sherik va ittifoqchilarga aylanishi mumkin;

5) keskinlikning kuchayishi va ziddiyatning keng qamrovli qarama-qarshilikka aylanishi. Bunday ziddiyatli xatti-harakatlar murosasiz kurashga o'zaro munosabatdan kelib chiqadi.

6) ziddiyatni bostirish uchun kuch ishlatish, bir yoki ikkala tomon kuch bilan (kuch qo'llash tahdidi) qarama-qarshilik natijasining u yoki bu versiyasini qabul qilishga majbur bo'lganda.⁵

Xulosa

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak Shaxslararo ziddiyatlar- bu shaxslarning ijtimoiy va psixologik o'zaro ta'siri jarayonida o'rtasidagi ziddiyatlar. Bunday nizolarning sabablari- ham ijtimoiy-psixologik, ham shaxsiy, aslida psixologik. Birinchisiga quyidagilar kiradi: shaxslararo muloqot jarayonida ma'lumotlarning yo'qolishi va buzilishi, ikki kishining rolining muvozanatsiz o'zaro ta'siri, bir-birining faoliyati va shaxsiyatini baholash usullaridagi farqlar va boshqalar, shaxslararo munosabatlarning keskinligi, hokimiyatga intilish, psixologik nomuvofiqlik. Shaxslararo konfliktlarning xususiyatlari. Oramizda hayotlarida biron bir mojaroda qatnashmaganlar deyarli yo'q. Ba'zida odamning o'zi mojaroning tashabbuskoriga aylanadi va ba'zida u kutilmaganda o'zi uchun va hatto o'z

⁵. Antsupov, A. Ya. Shipilov, A. Konfliktologiya: Universitetlar uchun darslik / A. Antsupov, A. Shipilov. - Birlik: Moskva, 2000. -- 507 p.

xohishiga qarshi kimdir bilan ziddiyatga tushadi. Ko'pincha vaziyatlar odamni boshqa odamlar o'rtasida kelib chiqqan mojaroga jalb qilishga majbur qiladi va u o'z xohishiga ko'ra bahslashayotgan tomonlarning hakami yoki yarashtiruvchisi yoki ulardan birining himoyachisi sifatida harakat qilishi kerak. ularni, garchi, ehtimol, u men na birini, na boshqasini xohlamayman. Bunday barcha holatlarda bir-biriga bog'langan ikkita jihatni ko'rishingiz mumkin... Birinchisi, konfliktning mazmuniy tomoni, ya'ni nizo predmeti, masala, kelishmovchilikni keltirib chiqaradigan masala. Ikkinchisi - konfliktning psixologik tomoni, uning ishtirokchilarining shaxsiy xususiyatlari, ularning shaxsiy munosabatlari, konflikt sabablariga, uning borishiga va bir-biriga bo'lgan hissiy reaksiyalari bilan bog'liq. Bu ikkinchi tomon shaxslararo qarama-qarshiliklarning o'ziga xos xususiyati - ijtimoiy, siyosiy va hokazo konfliktlardan farqli o'laroq. Bunday to'qnashuvda odamlar bir-biriga to'g'ridan-to'g'ri, yuzma-yuz turishadi. Shu bilan birga, ular keskinlikni rivojlantiradilar va saqlaydilar. Ular konfliktga shaxs sifatida jalb qilinadilar, unda o'zlarining xarakteri, qobiliyatlari, boshqa individual xususiyatlari va xususiyatlarini ko'rsatadilar. Odamlarning ehtiyojlari, maqsadlari va qadriyatlarini nizolarda namoyon bo'ladi; ularning motivlari, munosabati va qiziqishlari; hissiyotlar, iroda va aql.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR.

1. Antsupov, A. Ya. Shipilov, A. Konfliktologiya: Universitetlar uchun darslik / A. Antsupov, A. Shipilov. - Birlik: Moskva, 2000 .-- 507 p.
2. Babosov, E. M. Konfliktlar sotsiologiyasi: darslik. Usul. nafaqa / E. M. Babosov. - Minsk: BSU nashriyoti, 2011 .-- 399 p.
3. Grishina, N.V. Mojarolar psixologiyasi / N.V. Grishina - SPB .: Peter, 2004 .-- 464 p.
4. Dmitriev, A.V. Konfliktologiya: Qo'llanma/ A. Dmitriev. - M .: Gardariki, 2000 .-- 320 b.

5. Karmin, A. Konfliktologiya / A. Karmin - SPb .: "Lan" nashriyoti, 1999.
- 448 p.

6. Krilov A. Psixologiya / A. Krilov. - "Prospekt" nashriyoti; Moskva,
2005 - 744 p.

7. Linkoln, V.F. va boshqalar Muzokaralar. / V. Linkoln. - SPb .: Riga:
Ped. Markaz "Eksperiment", 1998. - 159 p.

8. Selchenok, K. Amaliy konfliktologiya: O'quvchi / K. Selchenok. -
Hosil, AST, 2007 .-- 565 p.